

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

תוכן

- א. שלמודו קשה עליו כברזל בשביל משנתו שאינה סדורה עליו ... מאי תקנתיה ירבה בישיבה ... בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים ... מאי תקנתיה ירבה עליו רעים.....1
- ב. אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו ... כאן ביחיד כאן בצבור
1
- ג. כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם.....2
- ד. ניבעי רחמי אתרתי לא אפשר.....3
- ה. גזור שמדא וגזור דלא למיתב בתעניתא ... נקבליה עילוון ולכי בטיל שמדא ליתביה
4
- ו. הנכנס למוד את גרנו אומר יהי רצון ... שתשלח ברכה במעשה ידנו התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה מדד ואחר כך בירך הרי זו תפלת שוא.....4

דף ח.

א. שלמודו קשה עליו כברזל בשביל משנתו שאינה סדורה עליו ... מאי תקנתיה ירבה בישיבה ... בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים ... מאי תקנתיה ירבה עליו רעים

רב¹ שלמד ולא הבינו התלמידים לא יבעוס עליהם וירגז אלא חוזר ושונה הדבר אפילו כמה פעמים עד שיבינו עומק ההלכה, וכן לא יאמר התלמיד הבנתי והוא לא הבין אלא חוזר ושואל אפילו כמה פעמים, ואם כעס עליו רבו ורגז יאמר לו רבי תורה היא וללמוד אני צריך ודעתי קצרה.

ב. אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו ... כאן ביחיד כאן בצבור

יחיד המתפלל אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר נשא לבבנו אל כפים, (איכה ג פסוק מא) נשא לבבנו אל כפים י"א²

¹ רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ד הלכה ד

² חיבור התשובה למאירי – משיב נפש מאמר ב פרק יב

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

שצריך הוא לשים לבו שלא יפזר נפשו הנה והנה³. ויהיה תוכו כבדו, שהכל תלוי בכונת הלב⁴. וי"א⁵ שהכונה היא שבעת עומדו להתפלל לפני קונו ית"ש יפשיט גופו מעל נפשו. כלומר שיסיר כל רעיוני ההבלים הבאים מכחות הגוף שנהקקו ונתדבקו בנפשו. בכך שקודם עומדו בתפלה צריך לבטל ולהסיר מעליו במחשבתו כל תענוגי הגוף והנאותיו וכל עניניו. עד שיוקבע במחשבתו למאס הגוף כאלו אינו בעל גוף כלל. ורק נפשו לבדה היא המדברת תפלתה. ובדברו כל תיבה שהיא כח וחלק מנפשו. ידביק בה רצונו מאד ליתן ולשפוך בה נפשו ממש לגמרי. ולהדביקה בשרש העליון של תיבות התפלה העומדים ברומו של עולם⁶

אולם הציבור⁷ נענין אף על פי שאין לב כולם נכון, שנאמר (תהלים עח פסוק לו לז) וַיִּפְתְּחוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יִכְזְבוּ לוֹ, וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ וְלֹא נֶאֱמְנוּ בְּבָרִית וְכַת' אַחֲרָיו (שם פסוק לח) וְהוּא רַחוּם יִכַּפֵּר עֲוֹן וְלֹא יִשְׁחִית.

ג. כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם

כשיש⁸ לאדם שום יסורים, ישמח גם כן. וכן אמרו חכמים (בבא מציעא פה.). "חביבים יסורים". ועוד אמרו חכמים כל השמח ביסורים מביא ישועה

³ ועיין תשובות והנהגות כרך ג סימן לג שממעם זה כתב שמי שאירע שרועה להתפלל ותיקין אך אז יתפלל ביחידות לא יעשה כן שתפלה בכוונה הוא חיובא ומעליותא בעצם התפילה, ואילו וותיקין הוא רק הידור ומעלה בזמן התפילה, וע"כ י"ל דרק כאשר מתפללין בכוונה הראויה וכוותיקין, אזי מעלת וותיקין לדידהו עדיף מתפלה בציבור כדמוכח במשנה, אבל לדידן ודכוותן שאיננו מכוונים כראוי, היאך יתפלל ביחידות הא מבואר בתענית ה. דיחיד אינו נשמע אא"כ משים נפשו בכפו, ורק תפילת ציבור אין הקדוש ברוך הוא מואס. ⁴ פרשת דרכים דרך ערבה – דרוש כב וכמש"כ רש"י איכה שם כשאנו נושאים את כפינו אל השמים נשא אף לבבינו עמהם לשוב להשיב לבבינו לפני המקום ב"ה

⁵ נפש החיים שער ב פרק יד ועיין תורה תמימה הערות איכה פרק ג הערה סג הכונה של משים נפשו בכפו היא, שנפשו תהיה מכוונת בכפו, כלומר שיהא דבורו ופעולותיו שוים, וע' בדרשות הסמוכות. ועוד י"ל שכל כך מתפלל בלב שלם עד שנכון למסור נפשו על קדושת השם, ושיעור הלשון נשא לבבינו אל כפים – ששולט בלבו עד שנחשבת כאילו היא בידו ממש

⁶ וכמ"ש בזהר ויקהל הנזכר בהגה"ה ובעוד דפומי' ושפוטתי מרחשן לבי' יכוין רעותי' יסתלק לעילא לעילא ליחדא כלא ברזא דרוזין דתמן תקיעו דכל רעותין ומחשבתין ברזא דקיימא בא"ס. ואז יחשב כאלו הוא מסולק מזה העולם. והוא מבני עליה למעלה. עד שגם אחר התפלה יקשה לו מאד להפנות מחשבתו לענייני זה העולם.

והא בעיניו כאלו נופל ומטפ' ויורד מאגרא רמא לבירא עמיקתא

⁷ פסקי ריא"ז מסכת תענית פרק ב הלכה ב

⁸ ספר אורחות צדיקים שער השמחה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

לעולם. וירגיל פיו⁹ לומר "גם זו לטובה" או "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד"¹⁰, כי יש כמה רעות אשר סופן טובות¹¹.

דף ח:

ד. ניבעי רחמי אתרתי לא אפשר

צבור¹² שארעו להם רחמנא ליצלן שתי צרות שונות בו זמנית, אין מבקשים רחמים אלא על אחת מהם¹³, דכתיב: (עזרא ח פסוק כג) וַנְצוּמָה וַנְבַקְשָׁה מֵאֱלֹהֵינוּ עַל זֹאת וַיַּעֲתֵר וּכְשִׁמְת־פְּלָלִים עַל הַצָּרָה הָאֶחָת אֹמְרִים – אַף עַל פִּי שֵׁשׁ בְּלַבְנוּ צָרוֹת רַבּוֹת, עַל צָרָה פְּלוֹנִית בָּאֲנוּ לְהִתְפַּלֵּל.

אולם בשתי צרות דומות, כגון שבאו שתי מחלות או שבאו שתי מגיפות, אפילו אם הם שונות במהותם, מותר להתפלל על שניהם יחד. שהרי תפילה אחת היא לקדוש ברוך הוא, להיותנו בריאים, ולהינצל מהמחלה או המגיפה¹⁴.

⁹ ולא יהא ככסילים שבועטים וכועסים ואם נופלים או נכשלים אומרים דברי חירופין וגידופין ח"ו אוי להם שיגעים ביסוריהן ומוסיפים על חטאתם פשע אבל המקבלים הכל בטוב לב אחריתם יהיה טוב כי כל מה שיראה לאדם רעה אלהים חשבה לטובה וכמו שבארנו במקום אחר שכל מעשה יוסף הצדיק הוא רמו ג"כ לכלל מצב הישראלי. וחשובים מאד אצל הקדוש ברוך הוא שהקב"ה מיחד שמו עליהן אפילו כשהם חיון כדאיתא במדרש רבה ויגש אין הקדוש ברוך הוא מיחד שמו על בריה כשהוא חי אלא על בעלי יסורין וכו' עיי"ש. והש"י יזכנו להבין ולהשכיל את דרכו כי הוא עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ. חפ"ץ חיים – מחנה ישראל חלק ב פרק א

¹⁰ שו"ע ונו"כ רל ה

¹¹ וכל אשר יתן ה' אם לחסד ואם למשפט יהיה בלבנו ובעינינו טובה גמורה, ומלבד שזהו הדרך ישכון אור עבדות ה' באמת שילך בה האדם, גם זאת יש במי שקונה לעצמו תכונת נפש זו, שתמיד דעתו צלולה וברורה בלי ערבוב כלל, מאחר שהכל טוב תמיד אצלו ואין כל מאומה רע, ותכונה זאת נצרכת מאד ללימוד תורתנו הק' כמאמרם ז"ל (מגילה כ"ה ב) שמעתא בעי צילותא כיומא דאיסתנא, והאיש אשר אין עליו ממדרגה זו מעט הצער והמאורעות יטרידוהו, משא"כ הקונה לעצמו ממדה זו עליו הכתוב אומר (תהילים קי"א) משמועה רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה', ויש לאדם להרגיל את בניו ובני ביתו למדה זו. ובכלל מדה זו, שעל ידה מרגיל האדם את עצמו לימנע מפחדים ודאגות ממחלות וממלחמות ומאנשים רעים וכדו', שהמפחד איתרע ליה ח"ו וכדאיתא בברכות (ס' א) כי פחד פחדתי ויאיתני ואשר יגורתי בא לי, והא דכתיב אשר אדם מפחד תמיד ההוא בדברי תורה הוא דכתיב, ואמרו (אדר"נ רפ"ב) רבי הנינא סגן הכהנים אומר וכו' כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורי הרב הרהורי רעב וכו' הרהורי עול בשר ודם, והדאגות מזיק לנוף וגורם לכל מיני מחלות ר"ל ובא ממיעות אמונה, ואמרו (סנהדרין ק' ב) כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה (ופירש"י משים ללבו וכו' ודואג על מה שעתיד לבוא עליו) וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה (פירש"י ואינו משים ללבו דאנה כל כך)

¹² שו"ע ונו"כ תקעו טו

¹³ מ"ב שם לד

¹⁴ מ"ב שם לה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

אם יש להם צרת רעב וצרת דבר, או כל צרה אחרת שחוששים שימותו בה, מבקשים רחמים על הרעב משום דכי יהיב רחמנא שובעה, לחיי יהיב. כלומר שכאשר הקדוש ברוך הוא נותן שובע כדי שיחיו ממנו בני אדם הוא נותן, ולא כדי שימותו, וממילא ודאי ינצלו מן הדבר.

כשיש להם צרה אחת יכולים להזכיר בתפלתם, גם צרות שעברו שלא יבוא עליהם שוב ח"ו, אנב צרה זו שמתפללין עליה.

כל האמור אינו אלא בעיבור, אבל יחיד המתפלל יכול לבקש רחמים על כמה צרות, ואפילו צרות פרטיות, וכמה ענינים¹⁵.

ה. גזור שמדא וגזור דלא למיתב בתעניתא ... נקבליה עילוון ולכי בטיל שמדא ליתביה

אם גזרו¹⁶ גזרה, וגזרו שלא להתענות עליו, יקבלו עליהם להתענות כך וכך תעניות כשיעבור הגזירה, ותועיל הקבלה כאילו התענו ממש¹⁷. וכן עיר שהקיפוח נכרים, וכן יחיד הנדרף מפני אנסין או מפני לסטים או מפני רוח רעה, אינם רשאים להתענות, שלא לשבר כהם, אלא יקבלו עליהם להתענות כך וכך תעניות לכשינצלו.

ו. הנכנס למוד את גרנו אומר יהי רצון ... שתשלח ברכה במעשה ידנו התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה מדד ואחר כך בירך הרי זו תפלת שוא

¹⁵ כף החיים שם סג

¹⁶ שו"ע ונו"כ תקעא ג

¹⁷ בשפת אמת [להלן יט.], שאף ששינינו להלן [שם] שאם התענו על הגשמים, וירדו גשמים קודם הצות, לא ישלימו תעניתם, הרי לנו שבתענית ציבור לאחר שנענו, אין צריך עוד להתענות, מכל מקום באופן המוזכר כאן, שקיבלו עליהם להתענות גם לאחר ביטול הגזירה, חייבים להשלים אף אם תתבטל הגזירה הראשונה [אבל כשקיבלו בסתם, כתב הר"ן שאין צריך להשלים, משום שאין מטריחין על הציבור שלא לצורך, או משום שלב בית דין מתנה עליהם]. ונסתפק מה יהיה הדין אם בטלה הגזירה השניה, והתענו, וקודם הצות בטלה הגזירה הראשונה, האם לא ישלימו, או שמא, כיון שהקבלה הראשונה היתה שיתענו אפילו לאחר שתבוא ישועה, אף אם התחילו להתענות, ישלימו מכת קבלה הראשונה. וסיים שכן מסתבר

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

הנכנס¹⁸ למוד את גרנו, אומר – יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשלח ברכה בכרי הזה, וכן סוחר העורך "ספירת מלאי" כשמונה וסופר מלאי חנותו יתפלל תפילה זו¹⁹, ויאמר – יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשלח ברכה בעסק זה. וי"א²⁰ שיאמר בלא הזכרת השם²¹.

אולם אין נכון לומר כשלא מדד ולהתפלל בדרך קצבה כלומר יה"ר שיהיו כמות כך וכך, ובמיוחד בדברים שמדודים כגון בימינו שהכל באריות סגורות ונמכרות לפי מדה או משקל קבוע, אבל מותר לומר יה"ר שתשרה בהן ברכה²².

התחיל למוד, אומר – ברוך השולח ברכה בכרי הזה. מדד ואח"כ בירך הרי זה תפלת שוא, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי (פי' דנעלם ואינו נראה) מן העין.

¹⁸ שו"ע ונו"כ ר"ל ב

¹⁹ חיי"א בלל ס"ה סעי' ו

²⁰ א"ר שם

²¹ דדוקא במודד כדי לעשר מצונו שהבטיח הקדוש ברוך הוא ברכה עד בלי די כמה דכתיב הביאו את כל המעשר וגו' ובחנוני נא בזאת וגו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די. מ"ב ס"ק ד

²² ועיין ברבי יוסף שם ס"ק ה שיש להסתפק אי הא דשרי להתפלל עד שלא מדד היינו דוקא בלשון זה: יהי רצון שתשלח ברכה בכרי הזה, אבל לומר יה"ר שיהיו עשרים כור בכרי דאמרוהו שיש בו עשרה כורים, לא [א]ריך לומר כן. או דילמא כל מילתא דאמר עד שלא מדד שריותא היא. וכתב "משמע דלא מצוי לומר בדבר שנראה לפי אומד הדעת שהוא מאה לומר יה"ר שיהיו מאתים, משום דלא [א]ריך לתת קצבה, ומי מלל מילין לצד עילאה ויגזור אומר בדרך קצבה. ושלשה מדות יש: מדד ואח"כ התפלל הרי זה תפלת שוא. לא מדד והתפלל בדרך קצבה יה"ר שיהיו כך וכך, תפלת שוא לא הוי, דכיון שלא מדד אפשר שתשרה ברכה כמו שאמר, אבל לא נכון לעשות כן. אבל מותר לומר יה"ר שתשרה בהן ברכה. ובהא ניחא נמי דרישא דקתני דיה"ר שיהיו מאתים הרי זו תפלת שוא, דאירי אחר שמדד, מאי איריא דקתני יהי רצון שיהיו מאתים, מפי הוה ליה למימר דאפי' בסתם יה"ר שתשרה בהן ברכה הרי זו תפלת שוא. אמנם לפי האמור ניחא דנקט רישא וסיפא הכי להורות דאף עד שלא מדד לא [א]ריך לומר יה"ר שיהיו כורים כך וכך, אף על גב דלא הוי תפלת שוא. וכדאמרן.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>